

29.11.2017

Ärende/46

§ 450

Den av ledamoten Reetta Vanhanen väckta motionen om främjande av avgiftsfria preventivmedel för ungdomar under 25 år

HEL 2017-007557 T 00 00 03

Beslut

På förslag av ordföranden bordlade stadsfullmäktige ärendet till stadsfullmäktiges sammanträde 17.1.2018.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar den av ledamoten Reetta Vanhanen väckta motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Reetta Vanhanen och 45 andra ledamöter föreslår i sin motion att staden utreder vilka konsekvenser det skulle medföra för hälsa och välfärd att erbjuda avgiftsfria preventivmedel för ungdomar under 25 år.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Stadsstyrelsen hänvisar till social- och hälsovårdsnämndens utlåtande och konstaterar att kommunen som en del av främjandet av hälsa och välfärd enligt 2 kap. 13 § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen ska se till att de som bor i kommunen har tillgång till preventivmedelsrådgivning och annan service som främjar den sexuella och reproduktiva hälsan.

Konsekvenser för hälsa och välfärd

Under de senaste fem åren har antalet aborter bland ungdomar under 24 år minskat med 23 procent i hela landet. I Helsingfors har antalet aborter minskat med 22 procent under de senaste fem åren, i Esbo

med 25 procent och i Vanda med 40 procent. Trots denna gynnsamma utveckling ökar antalet personer som tidigare gjort abort. Dessutom görs cirka 10 procent av aborterna av kvinnor som fött barn under samma eller föregående år. Ett effektivt skydd mot graviditet är viktigt efter en abort eller förlossning. Dessutom är det kostnadseffektivt.

Antalet könssjukdomssmittor (klamydia, syfilis, gonorré) hos helsingforsare under 25 år har minskat med 6,5 procent under de senaste fem åren (1 142 smittofall under 2012 och 1 068 smittofall under 2016). Under 2012 konstaterades 1 103 smittofall av klamydia hos helsingforsare under 25 år medan 1 037 fall konstaterades under 2016.

Enligt omfattande internationella och även finländska undersökningar sparar avgiftsfria preventivmedel kostnader. Särskilt s.k. långtidsverkande preventivmedel (p-stavar, spiraler) är bland de mest kostnadseffektiva. Hos dem som använder korttidsverkande preventivmedel är risken för oplanerad graviditet tiofaldig jämfört med risken hos dem som använder långtidsverkande metoder, även om preventivmedlen skulle vara avgiftsfria. I åldersgruppen 15–24 år förklaras oplanerade graviditeter i över 80 procent av fallen med felaktig användning.

Kostnader för preventivmedel och aborter

Under 2016 bodde 40 468 kvinnor i åldern 15–24 år i Helsingfors och 498 aborter utfördes i denna åldersgrupp. Priset för en abort är 565 euro i HNS. Dessutom uppgår mottagnings- och laboratoriekostnaderna inom primärvården till ca 365 euro. De totala kostnaderna för att avbryta graviditeter uppgår till 459 000 euro om året.

Enligt uppskattning är hälften av kvinnorna i åldern 15–24 år sexuellt aktiva. Kostnaderna för preventivpiller beräknas uppgå till ca 50 euro/person årligen. Enligt en omfattande undersökning förbinder sig enbart 40–50 procent av användarna att använda avgiftsfria preventivpiller. Således skulle kostnaderna för att erbjuda personer i åldern 15–24 år avgiftsfria preventivpiller uppgå till ca 506 000 euro med 10 000 användare. Genom typisk användning blir ca 9 procent av användarna av preventivpiller gravida årligen. Man kan alltså anta att det görs 227 stycken färre aborter årligen för användare av preventivpiller. På så sätt minskar det fakturerade värdet av aborter inom kommunen med uppskattningsvis 210 000 euro.

I Helsingfors erbjuds de första preventivpillren (startpaket för tre månader), den första spiralen och den första p-staven avgiftsfritt. Avgiftsfria kondomer erbjuds vid skol- och studenthälsovården, vid preventivmedelsrådgivningen, under uppbåden samt i viss mån vid ungdomsgårdarna och under olika kampanjer med syfte att främja hälsan. Vid be-

hov får ungdomarna avgiftsfria akutpreventivmedel från skol- och studenthälsovården.

Helsingfors stad har från och med 2007 bjudit på de första långtidsverkande preventivmedlen för kvinnor i alla åldrar. Anskaffningspriset för långtidsverkande preventivmedel, det vill säga hormonspiraler eller p-stavar är ca 100 euro/styck och eftersom kostnaden delas på 4–7 år blir den årliga kostnaden i genomsnitt 20 euro. Under 2016 skaffade social- och hälsovårdsväsendet långtidsverkande preventivmedel för 358 460 euro till sina verksamhetsställen (2 974 spiraler och 540 p-stavar).

Om alla kvinnor i Helsingfors i åldern 15–24 i behov av skydd mot graviditet skulle använda avgiftsfria långtidsverkande preventivmedel skulle kostnaderna uppgå till ca 405 000 euro per år. Om ca 80 procent skulle använda långtidsverkande preventivmedel skulle 400 färre aborter göras i åldersgruppen och 367 000 euro i kostnader skulle sparas.

Avgiftsfria preventivpiller är till sin kostnad likartade som de långtidsverkande metoderna men mindre effektiva på att skydda mot graviditet. Den yngre åldersgruppen som består av personer i åldern 15–19 förbinder sig i mindre skala än vuxna till att använda korttidsverkande preventivmedel. Av de 14 043 kvinnorna i åldersgruppen 15–19 är uppskattningsvis 3 500 sexuellt aktiva och skulle använda preventivpiller långvarigt. På årsnivå skulle kostnaderna uppgå till 176 000 euro. Antalet aborter skulle minska och ca 23 600 euro i kostnader skulle sparas.

Under de senaste åren har det i Helsingfors reserverats ca 45 000 avgiftsfria kondomer för utdelning. Anskaffningspriset för kondomerna är 0,12 euro per styck. En kondom per vecka för 20 000 användare skulle kosta 124 000 euro om året.

Det är motiverat att främja det i motionen föreslagna målet främst på så sätt att spiraler eller p-stavar erbjuds som långtidsverkande preventivmedel för ungdomar under 25 år. Att erbjuda p-ringar verkar däremot inte vara kostnadseffektivt med tanke på p-ringarnas högre pris och på grund av att det inte finns bevis för att unga i högre grad skulle förbinda sig till att använda p-ringar än andra preventivmedel. Om det trots det finns intresse för att inom ramen för social- och hälsovårdssektorns anslag utöka utbudet även till p-ringar kan social- och hälsovårdsnämnden fatta beslut om detta i samband med godkännandet av användningsplanen.

Eftergranskningen efter en abort är en naturlig tidpunkt att erbjuda långvarigt skydd mot graviditet. För att utveckla preventivmedelsrådgivningen för klienterna inom missbrukarvården är det nödvändigt att ordna nya samarbetsformer.

Den centraliserade preventivmedelsrådgivningen omfattar särskilt introduktion av långtidsverkande preventivmedel. I det nya hälso- och välfärdscentret i Fiskehamnen ska resurser användas till detta. Att påbörja användandet av korttidsverkande preventivmedel fungerar väl i läroanstalter på andra stadiet, på hälsostationer och i samband med eftergranskningen i mödrarådgivningen.

Social- och hälsovårdsnämnden anser det viktigt att staden ökar rådgivningstjänsterna och kommunikationen gällande sexualhälsa samt utdelningen av avgiftsfria kondomer i samarbete med sektorerna. Dessutom har nämnden förutsatt att en utredning och jämförelse ska utföras mellan den sexuella och reproduktiva hälsan hos ungdomar i åldern 20–25 år under perioden 2016–2018 och kostnaderna för preventivmedel och aborter i samma åldersgrupp under samma period.

Stadsstyrelsen anser att det i motionen föreslagna främjandet av avgiftsfria preventivmedel för ungdomar under 25 år kan genomföras inom ramen för de anslag som stadsfullmäktige godkänt i budgetarna.

Stadsstyrelsen fastställer för sin del social- och hälsovårdsnämndens riktlinjer gällande avgiftsfria preventivmedel:

- Spiraler eller p-stavar erbjuds alltid avgiftsfritt för ungdomar under 25 år.
- Preventivpiller och p-ringar erbjuds för ett års tid avgiftsfritt för ungdomar under 25 år.
- Genom sektorernas samarbete ökar Helsingfors stad tydligt både sin rådgivning om att förebygga könssjukdomar och om sexualhälsa, och sin avgiftsfria utdelning av kondomer på preventivmedelsrådgivningar, i skolor och vid ungdomsgårdar.
- I produktionen av preventivmedelstjänster ökas och fortsätts samarbetet med hälsostationer, skol- och studerandehälsovården, mödrarådgivningen, den centraliserade preventivrådgivningen och andra aktörer inom Helsingfors stad, såsom skolor och ungdomsgårdar.
- I enlighet med Vandamodellen börjar Helsingfors stad erbjuda avgiftsfria spiraler eller p-stavar efter aborter och för klienterna inom missbrukarvården.
- Rätten till preventivmedel och sexualhälsa förverkligas utifrån var och ens egna utgångspunkter och önsknings och preventivmedelstjänsterna riktas till alla unga oberoende av kön.
- Social- och hälsovårdssektorn utreder och lämnar rapporter till nämnden angående användningen av avgiftsfria preventivmedel hos ungdomar under 20 och 25 år, angående antalet aborter och könssjukdomar under 2017 och 2018 samt angående kostnaderna för de avgiftsfria preventivmedlen. Sektorn jämför dessutom siffrorna med motsvarande siffror från 2016.

29.11.2017

Ärende/46

- Kommunikationen om avgiftsfria preventivmedel effektiviseras i de olika kanalerna.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Reetta Vanhasen aloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 20.11.2017 § 1068

HEL 2017-007557 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Reetta Vanhasen aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

20.11.2017 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Terhi Koulumies:

Lisätään perusteluiden Terveys- ja hyvinvointivaikutukset -kohdan loppuun uusi kappale:

"Kaupungin palveluvalikoimaa suunniteltaessa on muistettava, että sukupuolisuhteet eivät nykyään aina rajoitu vakiintuneisiin parisuhteisiin. Ei-toivottujen raskauksien torjuminen ei voi siten olla päänäkökulma nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Ehkäisyneuvonnassa on otettava huomioon, että hormonaaliset ehkäisymenetelmät eivät suojaa sukupuolitaudeilta, joiden torjunnassa ainoa tehokas ehkäisymenetelmä on kondomin käyttäminen."

29.11.2017

Korvataan Raskauden ehkäisyn ja -keskeytysten kustannukset -kohdan 8 kappale seuraavasti:

"Ei-toivotut raskaudet eivät ole ainoa ennaltaehkäistävä seikka alle 25-vuotiaiden nuorten seksuaaliterveydessä, vaan vähintään yhtä suurella painopisteellä tulee torjua sukupuoliteitse leviäviä tauteja. Niiden pitkäaikaiset terveyshaitat voivat olla vakavia. Käypä hoito -suositusten mukaan seksitauteja ehkäistään parhaiten kondomilla. Aloitteessa esitettyä tavoitetta onkin perusteltua edistää ensisijaisesti siten, että alle 25-vuotiaille nuorille tarjotaan nykyistä enemmän maksuttomia kondomeja.

Sukupuolten välinen tasa-arvo on huomioitava edistettäessä nuorten lisääntymis- ja seksuaaliterveyttä. Hormonaalisten ehkäisymenetelmien korostaminen antaa nuorille täysin väärän viestin siitä, että ehkäisy olisi intiimeissä suhteissa naisen vastuulla. Ehkäisypalvelut tulee suunnata kaikille nuorille sukupuolesta riippumatta. On myös tärkeää, että oikeus ehkäisyyn ja seksuaaliterveyteen toteutuu jokaisen omista lähtökohdista ja toiveista käsin. Nuorille on annettava tietoa myös muista kuin hormonaalisista ehkäisymenetelmistä, joilla on osalle käyttäjistä haitallisia ja vakaviakin sivuvaikutuksia.

Sukupuolten tasa-arvo, hormonaalisen ehkäisyn haittavaikutukset ja sukupuolitautilien torjunta ovat vahva peruste sille, että kaupungin on tarjottava alle 25-vuotiaille nuorille ensisijassa maksuttomia kondomeja, tehostettava seksuaalivalistusta ja lisättävä sekä monipuolistettava sukupuolitautilien testauksen tarjontaa."

Korvataan Raskauden ehkäisyn ja -keskeytysten kustannukset -kohdan 10 kappale seuraavasti:

"Keskitetyn ehkäisyneuvonnan palveluissa on huomioitava sukupuolten tasa-arvonäkökulma, hormonaalisen ehkäisyn haittavaikutukset ja sukupuolitautilien torjunta. Kaupungin on tarjottava alle 25-vuotiaille nuorille ensisijassa maksuttomia kondomeja, tehostettava seksuaalivalistusta ja lisättävä sukupuolitautilien testauksen tarjontaa. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseen on tarkoitus käyttää voimavaroja uudessa Kalasataman terveys- ja hyvinvointikeskuksessa kuten myös toisen asteen oppilaitoksissa, terveysasemilla ja jälkitarkastusten yhteydessä äitiysneuvolassa. Kaupungin on lisättävä myös matalan kynnyksen maksutonta seksuaalineuvontaa tarvittaessa yhteistyökumppanien kanssa."

Korvataan Raskauden ehkäisyn ja -keskeytysten kustannukset -kohdan 11 kappaleen viimeinen lause seuraavasti:

"Lisäksi lautakunta on edellyttänyt, että sosiaali- ja terveystoimi selvittää ja raportoi lautakunnalle alle 20- ja 25-vuotiaiden maksuttomien eh-

29.11.2017

käisymenetelmien käytön, raskaudenkeskeytyksien ja sukupuolitautilien määrän sekä maksuttomien ehkäisymenetelmien kustannukset niiltä vuosilta, jotka on mahdollista arvioida kaupunkitasolla ennen maakuntaudistuksen voimaatuloa ja vertaa lukuja vuoden 2016 lukuihin."

Kannattaja: Wille Rydman

Vastaehdotus:

Sanna Vesikansa:

Lisätään perusteluiden loppuun:

"Kaupunginhallitus vahvistaa osaltaan sosiaali- ja terveyslautakunnan linjaukset koskien maksutonta ehkäisyä:

- kierukka tai ehkäisykapseli tarjotaan aina alle 25-vuotiaalle maksutta.
- alle 25-vuotiaalle nuorille tarjotaan ehkäisypillerit ja ehkäisyrenkaat vuodeksi maksutta.
- Helsinki lisää selvästi sekä neuvontaa seksitautien ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä että kondomien jakelua maksutta ehkäisyneuvoissa, kouluissa ja nuorisotaloilla toimialojen yhteistyöllä.
- ehkäisypalveluiden toteutuksessa yhteistyötä terveysasemien, kouluja opiskeluterveydenhuollon, äitiysneuvolan, keskitetyn ehkäisyneuvonnan sekä Helsingin kaupungin muiden toimijoiden, kuten koulujen ja nuorisotalojen kanssa jatketaan ja lisätään.
- Vantaan mallin mukaisesti Helsinki alkaa tarjota maksuttoman kierukan tai ehkäisykapselin raskaudenkeskeytyksen jälkeen sekä päihdehuollon asiakkaille.
- oikeus ehkäisyyn ja seksuaaliterveyteen toteutuu jokaisen omista lähtökohdista ja toiveista käsin ja että ehkäisypalvelut on suunnattu kaikille nuorille sukupuolesta riippumatta.
- Sosiaali- ja terveystoimi selvittää ja raportoi lautakunnalle alle 20- ja 25-vuotiaiden maksuttomien ehkäisymenetelmien käytön ja raskaudenkeskeytyksien ja sukupuolitautilien määrän vuosilta 2017 ja 2018 sekä maksuttomien ehkäisymenetelmien kustannukset ja vertaa lukuja vuoden 2016 lukuihin.
- viestintää maksuttomasta ehkäisystä tehostetaan eri kanavissa."

Kannattaja: Reetta Vanhanen

Terhi Koulumiehen ja Sanna Vesikansan vastaehdotuksista äänestettiin vastakkain, jonka jälkeen voittanut ehdotus äänestettiin vastakkain esittelijän ehdotuksen kanssa.

1. äänestys

29.11.2017

Ärende/46

JAA-ehdotus: Terhi Koulumiehen vastaehdotus
EI-ehdotus: Sanna Vesikansan vastaehdotus

Jaa-äännet: 6

Terhi Koulumies, Pia Pakarinen, Jaana Pelkonen, Mika Raatikainen,
Wille Rydman, Jan Vapaavuori

Ei-äännet: 9

Paavo Arhinmäki, Veronika Honkasalo, Maria Ohisalo, Marcus Rantala,
Nasima Razmyar, Tomi Sevander, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen,
Sanna Vesikansa

Kaupunginhallitus hyväksyi tässä äänestyksessä Sanna Vesikansan
vastaehdotuksen äänin 6 - 9.

2. äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Sanna Vesikansan vastaehdotuksen mukaisesti muutettu-
na

Jaa-äännet: 6

Terhi Koulumies, Pia Pakarinen, Jaana Pelkonen, Mika Raatikainen,
Wille Rydman, Jan Vapaavuori

Ei-äännet: 9

Paavo Arhinmäki, Veronika Honkasalo, Maria Ohisalo, Marcus Rantala,
Nasima Razmyar, Tomi Sevander, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen,
Sanna Vesikansa

Kaupunginhallitus hyväksyi Sanna Vesikansan vastaehdotuksen muka-
isesti muutetun ehdotuksen äänin 6 - 9.

13.11.2017 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 19.09.2017 § 252

HEL 2017-007557 T 00 00 03

Lausunto

29.11.2017

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi valtuutettu Reetta Vanhasen alle 25-vuotiaiden nuorten maksuttoman ehkäisyn edistämistä koskevasta valtuustoaloitteesta kaupunginhallitukselle seuraavan esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon:

"Terveysthuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaille ehkäisyneuvontaa ja muita seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistäviä palveluja.

Valtakunnallisen vuoden 2015 kouluterveyskyselyn mukaan koko maan peruskoululaisista oli ollut yhdynnässä 18 prosenttia, lukiolaisista 38 prosenttia ja ammattikoululaisista 60 prosenttia. Kolmasosa nuorista ei käyttänyt mitään ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässä (peruskoululaiset 35 prosenttia, lukiolaiset 33 prosenttia, ammattikoululaiset 33 prosenttia). Ehkäisymenetelmänä kondomi oli yleisin, jota käytti peruskoululaisista 39 prosenttia, lukiolaisista 32 prosenttia ja ammattikoululaisista 28 prosenttia. Hormonaalisen ehkäisyn käyttäjiä oli 17 prosenttia, 32 prosenttia ja 28 prosenttia em. nuorista.

Alle 24-vuotiaiden raskaudenkeskeytykset ovat vähentyneet viimeisen viiden vuoden aikana koko maassa 23 prosenttia. Helsingissä keskeytysten määrä on pienentynyt viimeisen viiden vuoden aikana 22 prosenttia, Espoossa 25 prosenttia ja Vantaalla 40 prosenttia. Tästä suotuisasta kehityksestä huolimatta aiemmin keskeytyksessä olleiden määrä kuitenkin nousee. Lisäksi keskeytyksistä noin 10 prosenttia tehdään samana tai edellisenä vuonna synnyttäneille naisille. Tehokas raskauden ehkäisy niin raskauden keskeytyksen kuin synnytyksen jälkeen on tärkeää ja kustannustehokasta.

Vantaalla tarjotaan alle 20-vuotiaille nuorille yhdeksän kuukauden ehkäisyvalmisteet maksutta. Vantaa tarjoaa myös kaikille ensimmäisen pitkäaikaisen ehkäisyvälineen maksutta. Raskaudenkeskeytyksen jälkeen tarjotaan uusi ilmainen ehkäisyväline. Vantaa on panostanut riskiryhmiin ja tarjoaa heille pitkäaikaisen ehkäisimen kuluitta. Päihderiippuvaisilla ja jo keskeytyksen läpikäyneillä on suurempi riski uuteen raskaudenkeskeytykseen kuin muilla.

Espoossa ensimmäinen kuparikierukka on maksuton kaikenikäisille ehkäisyä tarvitseville naisille, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet kupari- tai hormonikierukkaa. Alle 20-vuotiaat, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet hormonaalista ehkäisyä, saavat maksutta yhdistelmäehkäisytabletit, minipillerit tai ehkäisyrenkaan (3–9 kk:n ajaksi) tai hormonikierukan. Yli 20-vuotiaat, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet hormonaalista ehkäisyä, saavat maksutta yhdistelmäehkäisytabletit, minipillerit, ehkäisyrenkaan tai ehkäisykapselin 3 kuukauden ajaksi. Synnyttäneet ja 20–24-vuotiaat, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet hormonaalista ehkäisyä,

voivat valita synnytyksen jälkitarkastuksen yhteydessä maksutta myös hormonikierukan tai ehkäisykapselin.

Helsingissä tarjotaan maksutta ensimmäiset ehkäisytabletit (kolmen kuukauden aloituspakkaus), ensimmäinen kierukka ja ehkäisyimplantit. Maksuttomia kondomeja tarjotaan koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa, ehkäisyneuvonnassa, kutsunnoissa sekä jonkin verran nuorisotaloilla ja erilaisissa terveyden edistämiskampanjoissa. Tarvittaessa nuori saa maksuttoman jälkiehkäisyneuvon koulu- tai opiskeluterveydenhuollosta.

Helsingin alle 25-vuotiaiden sukupuolitartuntojen (klamydia, kuppa ja tippuri) määrät yhteensä ovat vähentyneet viimeisen viiden vuoden aikana 6,5 prosenttia (vuonna 2012 1142 tartuntaa ja vuonna 2016 1068 tartuntaa). Klamydiatartuntoja todettiin helsinkiläisillä alle 25-vuotiailla nuorilla vuonna 2012 1103 ja vuonna 2016 1037, joista naisilla todettujen klamydiatartuntojen osuus on pysynyt viiden vuoden aikana samana, noin 68 prosentissa. Kondomin käytöllä ja vastuullisella seksikäyttäytymisellä ehkäistään seksitauteja. Ei ole kuitenkaan osoitettu, että kondomien maksuton tarjonta lisäisi niiden käyttöä.

Laajojen kansainvälisten ja myös suomalaisten tutkimusten mukaan maksuton ehkäisy säästää kustannuksia. Erityisesti ns. pitkävaikutteiset ehkäisymenetelmät (kapselit, kierukat) ovat kustannustehokkaimpia. Lyhytvaikutteisten menetelmien käyttäjillä suunnittelemattoman raskauden riski on 10-kertainen pitkävaikutteisiin verrattuna, vaikka ehkäisy olisi maksutonta. 15–24-vuotiaiden ryhmässä suunnittelematon raskaus selittyy yli 80 prosentissa ehkäisyn käyttövirheellä.

Raskauden ehkäisyn ja -keskeytysten kustannukset

Helsingissä asui vuonna 2016 40 468 15–24-vuotiaista naista. Tässä ikäryhmässä tehtiin vuonna 2016 498 raskaudenkeskeytystä. Raskaudenkeskeytyksen hinta on HUS:ssa 565 euroa. Lisäksi tulevat perusterveydenhuollon vastaanotto- ja laboratoriokustannukset noin 365 euroa. Raskaudenkeskeytysten kokonaiskustannukset vuodessa ovat näin ollen 459 000 euroa.

Arvioidaan, että puolet 15–24-vuotiaista naisista on seksuaalisesti aktiivisia. Vuoden pilleriehkäisyn kustannukset olisivat noin 50 euroa/henkilö. Laajan tutkimuksen mukaan vain 40–50 prosenttia käyttäjistä sitoutuu maksuttomaankaan pilleriehkäisyyn. Näin ollen 15–24-vuotiaille tarjottavan maksuttoman pilleriehkäisyn kustannukset kaupungille olisivat 10 000 käyttäjällä laskettuna noin 506 000 euroa. Tyypillisellä käytöllä noin 9 prosenttia ehkäisytabletin käyttäjistä tulee raskaaksi vuoden aikana, joten ehkäisytablettien käyttäjille voidaan olettaa raskaudenkeskeytyksiä tehtävän vuodessa 227 vähemmän, jolloin raskaudenkeskeytysten kuntalaskutusten määrä vähenee arviolta 210 000 euroa.

Helsingin kaupunki on tarjonnut vuodesta 2007 ensimmäiset pitkävaikutteiset ehkäisymenetelmät kaikenikäisille naisille. Käyttäjät ovat voineet valita sekä hormonikierukan että ehkäisykapselit käyttöönsä yhteensä jopa 11 vuoden ajaksi. Pitkävaikutteisen ehkäisimen korkeampi hankintahinta noin 100 euroa/kpl jakautuu 4–7 vuodelle ja vuosikustannus on keskimäärin 20 euroa. Vuonna 2016 Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimi hankki toimipisteisiinsä pitkävaikutteisia ehkäisymenetelmiä 358 460 eurolla (2974 kierukkaa, 540 ehkäisykapselia),

Mikäli kaikki 15–24-vuotiaat ehkäisyä tarvitsevat naiset Helsingissä käyttäisivät maksutonta pitkävaikutteisia ehkäisymenetelmiä, olisivat kustannukset vuodessa myös noin 405 000 euroa, mutta paremman ehkäisytehon vuoksi keskeytyksiä ei tehtäisi käyttäjille juuri ollenkaan. Käyttäjistä noin 80 prosenttia käyttää ehkäisymenetelmää pitkäaikaisesti, joten raskaudenkeskeytyksiä tehtäisiin ikäryhmässä jopa 400 vähemmän ja kustannuksia säästyisi 367 000 euroa.

Ehdotettu maksuton pilleriehkäisy on kustannuksiltaan samankaltainen, mutta teholtaan huonompi kuin jo aikaisempien päätösten nojalla kaikenikäisille tarjottava pitkäkestoinen ehkäisy. Nuoremmissa 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä lyhytvaikutteinen ehkäisymenetelmä ensimmäisenä ehkäisyvaihtoehtona saattaa olla houkutteleva, mutta sitoutuminen ohjeenmukaiseen käyttöön on heikompaa nuorilla kuin aikuisilla. 15–19-vuotiaiden ikäryhmän 14 043 naisesta arviolta 3 500 on seksuaalisesti aktiivisia ja käyttäisi ehkäisytabletteja pitkäaikaisesti. Vuositasolla kustannukset olisivat 176 000 euroa. Raskaudenkeskeytyksiä tehdään tässä ikäryhmässä 20–24-vuotiaita vähemmän, noin 8/1000 naista vuodessa, ja tyypillisellä käytöllä voidaan olettaa raskaudenkeskeytyksiä tehtävän noin 26 vähemmän. Kustannussäästöä näistä syntyisi noin 23 600 euroa.

Helsingissä on varattu jaettavaksi viime vuosina noin 45 000 maksutonta kondomia vuodessa hankintahinnan ollessa 0,12 euroa kappaleelta. Sosiaali- ja terveystoimen osuus oli noin 90 prosenttia (41 256 kpl). Kondomin hinnan ollessa 0,12 euroa kappaleelta ovat vuosikustannukset 4 951 euroa. Kondomien tarve käyttäjien välillä vaihtelee huomattavasti, eikä ole realistista olettaa kaupungin pystyvän logistisesti tarjoamaan maksuttomia kondomeja kaikille 15–24-vuotiaille. Yksi kondomi viikossa 20 000 käyttäjälle maksaisi vuositasolla 124 000 euroa.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että Helsingin nykykäytäntöä tehostetaan seuraavilla tavoilla: kierukka tai ehkäisykapseli tarjotaan aina alle 25-vuotiaalle maksutta. Vantaan mallin mukaisesti Helsinki alkaa tarjota maksuttoman kierukan tai ehkäisykapselin raskaudenkeskeytyksen jälkeen sekä päihdehuollon asiakkaille. Alle 25-vuotiaille nuorille tarjotaan ehkäisytabletteja ja ehkäisyrenkaat vuodeksi maksutta. Tämän

ikäryhmän pitkävaikutteisten ehkäisymenetelmien aloitus toteutetaan ensisijaisesti keskitetyssä ehkäisyneuvonnassa, jonka toiminta siirtyy helmikuussa 2018 Kalasataman terveys- ja hyvinvointikeskuksen yhteyteen. Keskitetyn ehkäisyneuvonnan lääkäriresurssi, jota nimenomaan edellä mainittuihin ehkäisymuotoihin (kierukka tai ehkäisykapseli) liittyen tarvitaan, lisääntyy nykyisestä yhdestä lääkärin työpanoksesta kahteen, ja myös avustavan henkilökunnan määrää lisätään vastaavasti. Lisäksi Kalasatamassa ehkäisypalveluita pystytään tarjoamaan laajemmalla aukioloajalla. Helsinki lisää selvästi sekä neuvontaa seksitautien ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä että kondomien jakelua maksutta ehkäisyneuvoloissa, kouluissa ja nuorisotaloilla toimialojen yhteistyöllä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan mielestä muiden toimialojen rooli on keskeistä, myös ilman sosiaali- ja terveystoimialan koordinaattia tai osallistumista hankintaan ja jakeluun. Kondomeja on tarjolla nuorille säännölliseen käyttöön. Sosiaali- ja terveyslauta pitää tärkeänä, että oikeus ehkäisyyn ja seksuaaliterveyteen toteutuu jokaisen omista lähtökohdista ja toiveista käsin ja että ehkäisypalvelut on suunnattu kaikille nuorille sukupuolesta riippumatta.

Ehkäisypalveluiden toteutuksessa yhteistyötä terveysasemien, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, äitiysneuvolan, keskitetyn ehkäisyneuvonnan sekä Helsingin kaupungin muiden toimijoiden, kuten koulujen ja nuorisotalojen kanssa jatketaan ja lisätään. Viestintää maksuttomasta ehkäisystä tehostetaan eri kanavissa.

Sosiaali- ja terveystoimi selvittää ja raportoi lautakunnalle alle 20- ja 25-vuotiaiden maksuttomien ehkäisymenetelmien käytön ja raskaudenkeskeytyksien ja sukupuolitautilien määrän vuosilta 2017 ja 2018 sekä maksuttomien ehkäisymenetelmien kustannukset ja vertaa lukuja vuoden 2016 lukuihin.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Tutkimusten mukaan maksuton, erityisesti pitkäaikaisten ehkäisymenetelmien käyttö, on tehokasta suunnittelemattomien raskauksien ehkäisyssä ja niihin liittyvien niin yksilöä kuin terveydenhuoltojärjestelmää koskevan kuormituksen ja kustannusten vähentämisessä. Nuorten, niin naisten kuin miesten, ehkäisyn käyttöön kuuluu aina seksuaalikasvatus ja -neuvonta sekä turvalliseen sekä vastuulliseen seksikäyttäytymiseen ohjaaminen. Asianmukainen ehkäisymenetelmien käyttö vähentää ei-toivottujen raskauksien ja sukupuolitautilien määrää."

Käsittely

19.09.2017 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraavat vastaehdotukset:

29.11.2017

Vastaehdotus 1:

Puheenjohtaja Sanna Vesikansa: Poistetaan lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia ensimmäinen lause ja lisätään sen tilalle seuraava virke: "Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että Helsingin nykykäytäntöä tehostetaan seuraavilla tavoilla: kierukka tai ehkäisykapseli tarjotaan aina alle 25-vuotiaalle maksutta."

Kannattaja: Jäsen Katriina Juva

Vastaehdotus 2:

Puheenjohtaja Sanna Vesikansa: Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia toiseksi lauseeksi: "Vantaan mallin mukaisesti Helsinki alkaa tarjota maksuttoman kierukan tai ehkäisykapselin raskaudenkeskeytyksen jälkeen sekä päihdehuollon asiakkaille."

Kannattaja: Jäsen Katriina Juva

Vastaehdotus 2 hyväksyttiin yksimielisesti ilman äänestystä.

Vastaehdotus 3:

Puheenjohtaja Sanna Vesikansa: Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia kolmanneksi lauseeksi: "Alle 25-vuotiaille nuorille tarjotaan ehkäisytabletit ja ehkäisyrenkaat vuodeksi maksutta."

Kannattaja: Jäsen Katriina Juva

Vastaehdotus 4:

Puheenjohtaja Sanna Vesikansa: Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia neljänneksi lauseeksi: "Helsinki lisää selvästi sekä neuvontaa seksitautien ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä että kondomien jakelua maksutta ehkäisyneuvoloissa, kouluissa ja nuorisotaloilla toimialojen yhteistyöllä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan mielestä muiden toimialojen rooli on keskeistä, myös ilman sosiaali- ja terveystoimialan koordinoimista tai osallistumista hankintaan ja jakeluun. Kondomeja on tarjolla nuorille säännölliseen käyttöön."

Kannattaja: Jäsen Seija Muurinen

Vastaehdotus 5:

Jäsen Karita Toijonen: Lausunnon toiseksi viimeiseen kappaleeseen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia lisätään seuraava virke: "Helsingissä tarjotaan maksutta yksilölle soveltuva pitkävaikutteinen ehkäisy (kupari- tai hormonikierukka, ehkäisyrenkas, ehkäisykapseli).

29.11.2017

Ärende/46

seli tai ehkäisytabletit) kaikille alle 25-vuotiaille ja riskiryhmiin kuuluville, kuten päihteiden käyttäjät."

Kannattaja: Jäsen Tapio Bergholm

Vastaehdotus 6:

Jäsen Karita Toijonen: Lausunnon toiseksi viimeiseen kappaleeseen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia lisätään seuraava virke: "Seksuaaliterveyden edistämiseksi ja ei-toivottujen raskauksien ehkäisemiseksi kondomien ilmaisjakelua ja saatavuutta tehostetaan huomioiden erityisesti nuoret ja riskiryhmiin kuuluvat."

Kannattaja: Jäsen Tapio Bergholm

Vastaehdotus 7:

Jäsen Katju Aro: Lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia viidenneksi lauseeksi lisätään: "Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää tärkeänä, että oikeus ehkäisyyn ja seksuaaliterveyteen toteutuu jokaisen omista lähtökohdista ja toiveista käsin ja että ehkäisypalvelut on suunnattu kaikille nuorille sukupuolesta riippumatta."

Kannattaja: Jäsen Katriina Juva

Vastaehdotus 8:

Jäsen Seija Muurinen: Lausuntoon lisätään seuraava kohta: "Sosiaali- ja terveystoimi selvittää ja raportoi lautakunnalle alle 20- ja 25-vuotiaiden maksuttomien ehkäisymenetelmien käytön ja raskaudenkeskeytyksien ja sukupuolitautilien määrän vuosilta 2017 ja 2018 sekä maksuttomien ehkäisymenetelmien kustannukset ja vertaa lukuja vuoden 2016 lukuihin."

Kannattaja: Jäsen Mari Rantanen

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto syntyi seuraavien äänestysten tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Vastaehdotus 1 (puheenjohtaja Sanna Vesikansa): Poistetaan lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia ensimmäinen lause ja lisätään sen tilalle seuraava virke: "Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että Helsingin nykykäytäntöä tehostetaan seuraavilla tavoilla: kierukka tai ehkäisykapseli tarjotaan aina alle 25-vuotiaille maksutta."

EI-ehdotus: Vastaehdotus 5 (jäsen Karita Toijonen): Lausunnon toiseksi viimeiseen kappaleeseen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia lisätään seuraava virke: "Helsingissä tarjotaan maksutta yk-

29.11.2017

silölle soveltuva pitkävaikutteinen ehkäisy (kupari- tai hormonikierukka, ehkäisyrengas, ehkäisykapseli tai ehkäisypillerit) kaikille alle 25-vuotiaille ja riskiryhmiin kuuluville, kuten päihteiden käyttäjät."

Jaa-äännet: 9

Katju Aro, Leo Bergman, Saku Etholen, Maritta Hyvärinen, Katriina Juva, Seija Muurinen, Daniel Sazonov, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 3

Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Karita Toijonen

Tyhjä: 1

Mari Rantanen

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Sanna Vesikansan vastaehdotuksen äänin 9 - 3 (tyhjää 1).

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Vastaehdotus 1 (puheenjohtaja Sanna Vesikansa): Poistetaan lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia ensimmäinen lause ja lisätään sen tilalle seuraava virke: "Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että Helsingin nykykäytäntöä tehostetaan seuraavilla tavoilla: kierukka tai ehkäisykapseli tarjotaan aina alle 25-vuotiaalle maksutta."

Jaa-äännet: 1

Mari Rantanen

Ei-äännet: 12

Katju Aro, Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Saku Etholen, Maritta Hyvärinen, Katriina Juva, Seija Muurinen, Daniel Sazonov, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Sanna Vesikansan vastaehdotuksen äänin 12 - 1.

3 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Vastaehdotus 3 (puheenjohtaja Sanna Vesikansa): Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hy-

29.11.2017

vinvointivaikutusten arviointia kolmanneksi lauseeksi: "Alle 25-vuotiaille nuorille tarjotaan ehkäisytabletit ja ehkäisyrenkaat vuodeksi maksutta."

Jaa-äännet: 4

Leo Bergman, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Mari Rantanen

Ei-äännet: 8

Katju Aro, Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Saku Etholen, Katriina Juva, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 1

Daniel Sazonov

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Sanna Vesikansan vastaehdotuksen äänin 8 - 4 (tyhjää 1).

4 äänestys

JAA-ehdotus: Vastaehdotus 4 (puheenjohtaja Sanna Vesikansa): Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia neljänneksi lauseeksi: "Helsinki lisää selvästi sekä neuvontaa seksitautien ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä että kondomien jakelua maksutta ehkäisyneuvoloissa, kouluissa ja nuorisotaloilla toimialojen yhteistyöllä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan mielestä muiden toimialojen rooli on keskeistä, myös ilman sosiaali- ja terveystoimialan koordinoitua tai osallistumista hankintaan ja jakeluun. Kondomeja on tarjolla nuorille säännölliseen käyttöön."

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 6 (jäsen Karita Toijonen): Lausunnon toiseksi viimeiseen kappaleeseen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia lisätään seuraava virke: "Seksuaaliterveyden edistämiseksi ja ei-toivottujen raskauksien ehkäisemiseksi kondomien ilmaisjakelua ja saatavuutta tehostetaan huomioiden erityisesti nuoret ja riskiryhmiin kuuluvat."

Jaa-äännet: 11

Katju Aro, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Saku Etholen, Maritta Hyvärinen, Katriina Juva, Seija Muurinen, Mari Rantanen, Daniel Sazonov, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 2

Tapio Bergholm, Karita Toijonen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

29.11.2017

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Sanna Vesikansan vastaehdotuksen äänin 11 - 2.

5 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 4 (puheenjohtaja Sanna Vesikansa): Lisätään lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia neljänneksi lauseeksi: "Helsinki lisää selvästi sekä neuvontaa seksitautien ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä että kondomien jakelua maksutta ehkäisyneuvoissa, kouluissa ja nuorisotaloilla toimialojen yhteistyöllä. Sosiaali- ja terveyslautakunnan mielestä muiden toimialojen rooli on keskeistä, myös ilman sosiaali- ja terveystoimialan koordinoitua tai osallistumista hankintaan ja jakeluun. Kondomeja on tarjolla nuorille säännölliseen käyttöön."

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 13

Katju Aro, Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Saku Etholen, Maritta Hyvärinen, Katriina Juva, Seija Muurinen, Mari Rantanen, Daniel Sazonov, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Sanna Vesikansan vastaehdotuksen äänin 13 - 0.

6 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 7 (jäsen Katju Aro): Lausunnon toiseksi viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia viidenneksi lauseeksi lisätään: "Sosiaali- ja terveyslauta pitää tärkeänä, että oikeus ehkäisyyn ja seksuaaliterveyteen toteutuu jokaisen omista lähtökohdista ja toiveista käsin ja että ehkäisypalvelut on suunnattu kaikille nuorille sukupuolesta riippumatta."

Jaa-äännet: 5

Leo Bergman, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Mari Rantanen, Daniel Sazonov

Ei-äännet: 8

Katju Aro, Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Saku Etholen, Katriina Juva, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

29.11.2017

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Katju Aron vastaehdotuksen äänin 8 - 5.

7 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 8 (jäsen Seija Muurinen): Lausuntoon lisätään seuraava kohta: "Sosiaali- ja terveystoimi selvittää ja raportoi lautakunnalle alle 20- ja 25-vuotiaiden maksuttomien ehkäisy menetelmien käytön ja raskaudenkeskeytyksien ja sukupuolitautilien määrän vuosilta 2017 ja 2018 sekä maksuttomien ehkäisy menetelmien kustannukset ja vertaa lukuja vuoden 2016 lukuihin."

Jaa-äännet: 2

Katriina Juva, Tuomas Tuure

Ei-äännet: 11

Katju Aro, Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Saku Et-holen, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Mari Rantanen, Daniel Sazonov, Karita Toijonen, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Seija Muurisen vastaehdotuksen äänin 11 - 2.

12.09.2017 Pöydälle

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Satu Suhonen, lääkäri, puhelin: 09 310 45564

satu.suhonen(a)hel.fi

Mervi Korpela, toiminnansuunnittelija, puhelin: 09 310 42683

mervi.korpela(a)hel.fi